

DOBRO JUTRO, BEOGRADE

Karići trče počasni krug

Teofil Pančić opisuje skandal koji je pukao u beogradskoj čaršiji kad je neokaljana opoziciona novinarka Radija B92 primila novinarsku nagradu od infamnog Bogoljuba Karića, vlasnika srpske (a ne hercegovačke, kako se po novinama moglo zaključiti) GSM-mreže "Mobtel"

Čuveni srpski pesnik Branko Miljković odavno se proročanski zapitao "da li će sloboda umeti da peva, kao što su sužnji pevali o njoj". Čini se da je sada već izvesno da je odgovor na turobnu pesničku dilemu - negativan, što neminovno rađa izvesnu "demokratsku melanholiju" (Pascal Bruckner)... Kontaminacija egzistencijalnim iskustvom totalitarizma tolika je da se čak i u "alternativnom sektoru" lako prime neke od omiljenih retoričkih figura pobeđenog Opresora, poput, recimo, figure Neprijatelja, tako neophodne svakom kolektivističkom pokretu, jer učvršćuju narcistički identitet ispravnog Mi u odnosu na grešno Oni. Ovih je dana beogradska novinarka Bojana Lekić, svih ovih godina jedan od pouzdanih stubova beskompromisno nezavisnog RTV B92, na svojoj koži osetila dejstvo onoga što bismo mogli nazvati "decentralizacijom Neprijatelja": kada "pobedi demokratija", a mrski se Tiranin nađe u blatu, neki njegovi nesmiljeni kritičari, u međuvremenu "navučeni" na povišeni adrenalin, počnu mlatarati okolo po slučajnim prolaznicima, jer više ne mogu da zamisle život bez permanentne konfrontacije, garnirane najvisokoparnijim moralističkim vokabularom... Strašni greh Bojane Lekić, zbog kojeg je u delu javnosti prikovana za gigantski stub srama, i to tako da je sada svaka džukela nesmetano zapišava, u tome je što je primila ovogodišnju nagradu fondacije "Braća Karić" za novinarstvo. Nagrada je pozamašna (oko 33000 DM!), a do delio ju je žiri sastavljen od četvoro uglednih ljudi, i čaršija je promptno zagrajala kako se radi o "prljavom novcu" čijim je primitkom Lekićeva - Izdala Našu Stvar. Ovo nažalost nije karikiranje: spomenute su zaista reči kao "izdaja" i "prodaja", otprilike kao kada su Sex Pistols potpisali za E. M. I. ili Sonic Youth za Geffena. Osim što u ovome nema ničega operetskog, kako to biva u pop-kulturi. Da stvar ►►

ART DOSSIER GORANA TRBULJAKA: TONI MEŠTROVIĆ

A osmoga dana stvori digitalno more...

Mladi europski umjetnik iz Kaštel Gomilice pokušava kreirati virtualno more po uzoru na internetsku mrežu World Wide Web slijedeći poznatu dalmatinsku uzrečicu

Toni Meštrović (1973.), grafičar, fotograf, video i medijski umjetnik, nakon boravka na post-diplomskom studiju na Kunsthochschule für Medien u Kölnu vraća se u Kaštel Gomilicu gdje će se pripremati za svoj veliki projekt "Digitalno more".

Ideja digitalnog mora je jednostavna. Još kao mali od oca je čuo poznatu dalmatinsku uzrečicu: "Staviš li prst u more, stupit ćeš u vezu s cijelim svijetom." Praveći usporedbu s današnjom mrežom, kad dodirrom prsta ulaziš u sve informacije ovoga svijeta, on želi istražiti more kao vodič/prijemnik digitalnih podataka. Iako svjestan utopijske neostvarivosti, misli stvoriti neku vrstu virtualnog mora.

Toni je rano shvatio da ono što želi od svijeta ne može dobiti samo umakanjem prsta u more. Dapače, uvidio je da ni odlaskom u Split, gdje se počeo školovati, nije saznao sve o umjetnosti, baš kao ni kasnije u Zagrebu. Ono što je postojalo u Splitu, i bilo dio tradicije avangarde u eksperimentalnom filmu i umjetnosti, za njega i njegovu generaciju bilo je "nevidljivo", nepostojeće.

Odlaskom u Zagreb neke su mu se stvari otkrile. Iako i ta sredina "skriva" i ne pokazuje stalno svoje umjetničke avangarde, jer nema gdje, barem je saznao nešto o suvremenoj umjetnosti i njenim korijenima. U Njemačkoj je saznao još više, jer se tamo stvari ne skrivaju i imaju gdje svakodnevno pokazati u svojoj punoj važnosti i veličini. Svjestan je da bi u njujorškim muzejima za njega moglo biti još više šokova. Vjerojatno je zbog izgubljena vremena u potrazi za znanjem i u želji da se to promijeni pomislio na more, koje mu je tako blizu kao moguće rješenje u traženju spoznaja.

Kako je sam postupno otkrivao suvremenu umjetnost, svjestan je da se te spoznaje mogu vidjeti i u njegovim radovima. Na samom početku bile su to grafike i fotografije, a danas je to video. Toni svoje stare radove povremeno izvlači iz ladice i koristi u novima.

■ **VRISAK ZUBARSKE BUŠILICE** Neke video-zapise koje je snimao kao svojevrsne dokumente, njemu u tom trenutku važnih događaja, kao što je ilegalna zubna operacija koja je nad njim izvršena, vratit će se kasnije. Sirovi materijal snimljen samo sa željom da dokumentira za njega neugodan trenutak postaje ekspresivna zasebna cjelina. Ritmirajući žive slike s fazama tame, uz dobro korištenje zvuka, uspijeva prizvati jezu poznate nam bolne situacije, zujanje svrdla i šum pumpice s cjevčicom u kojoj krkljaju slina i krv.

Serije fotografskih radova, snimljene prije nekoliko godina, odnedavna imaju svoju "oživljenu" verziju u video-obliku. U video-radu "Vrisak" koristit će desetak ranije snimljenih fotografija. Kad ih je 1988. snimio, one su bile samo fotografije i ništa više, čak nije znao što će s njima. Ove godine je tim dijapozitivima svoga lica snimljenog ekstremno blizu - do deformirajućih oblika, pridodao zvuk, pretvorivši statične fotografije u osamsekundni video.

Slično će postupiti sa serijom dijapozitiva makro detalja lica i tijela osobe čiji identitet nije moguće otkriti. Fotografski radovi istih slika nosit će različite nazive, kao "Portret 1" i "Portret 2", "Portret 3", pa će mu to biti materijal za dva video-rada. Jedan od njih, "28. 9. 1999.", svojevrsna je ljubavna pjesma.

U njemu će se izmjenjivati statični - već znamo - fotografski kadrovi s "kadrovim" titlova teksta napisanog na tamnoj podlozi. Koliko su fotografije intimne; detalji usta, oka, pupka, bradavica, toliko su i rečenice između slika osobne. Ova prisna "video-pjesma" poezija je upućena nekome krajnje bliskom te može izazivati nelagodu kod gledatelja nesklona zavirivanju u otvorenu tuđu intimnu.

Ovih me dana, dok sam spremao poklon-paket za obližnju knjižnicu, te prelistavao tanku knjigu Audenove "Nenapisane pjesme", nešto potaklo da knjigu još malo zadržim uspoređujući je s Tonijevom video-vrpcom. Razglabati o Audenu samo je po sebi pretenciozno, a tražiti sličnosti između mladog autora i velikog pjesnika, mimo onih općih, elementarnih, bilo bi vjerojatno još pretencioznije.

■ **LJUBAVNI VIDEO** No, krajnje pojednostavljeno, moglo bi se reći, oni govore o istome, o ljubavi (kao, uostalom, i mnogi drugi slikari i pjesnici) obraćajući se onima koje vole. Govore o ljubavi postavljajući ista pitanja. Kad kažu: "Ja te volim", što je to čime bi se izrazilo točno ono na što pri tome misle? Oba autora imaju i svoje male tajne. Kao kod Audena, kod kojeg postoji, manje više, za neupućene, dvosmislenost o spolu osobe kojoj se obraća, tako i kod Tonija postoji jedna mala skrivenost. Toni će nam naknadno reći da je taj "Ljubavni video", koji djeluje kao da je upućen jednoj ženskoj osobi, zapravo dvostruki ljubavni verbalno-slikovni zapis.

Slike su njegova admiracija upućena njoj, dok je tekstovni zapis, ustvari, njezin tekst iz jednog pisma upućenog njemu. No, sada sličnosti i nisu više tako bezazlene jer ispada da su oba teksta pisana samo prividno ženama, a čeznutljive riječi upućuju muškarcima.

Tražeci po svojoj intimi, vratit će se i svojim korijenima, te će se u mnogim fotografskim serijama i potom nastalim video-vrpcama držati teme mora i otoka s kojeg potječe.

Mi s kopna uvijek ćemo naglašavati da obožavamo more, kao da se radi o nekom filmu ili slici, pa time kao da izražavamo svoj ukus i pamet ili životni stav. Oni s mora u moru se čak i ne kupaju, već u njemu rone kad moraju, ili samo s njim žive. Nama je more nadgradnja, a njima goli život, egzistencija. Toni sada s idejom o MORUMREŽI (Seanet) te dvije potrebe spaja u jedno.

Zbog one općeprihvaćene "istine" o prstu, moru i svijetu, moram priznati, mnogi od nas s ovih brežuljaka uvijek su bili pomalo ljubomorni na one s mora. No, Toni će, ne bez samoironije, na kraju reći da mu je važnost te istine nedavno dovedena u sumnju od jednoga njegovoga kolege. On mu je, naime, rekao da je to o prstu i moru možda točno i da bi isto tako moglo biti točno da, svaki put kad mi na kontinentu otvorimo usta i udahnemo, stupamo u kontakt s cijelim svemirom.

Možda je to prilika da se ostvari SVEM(i)REŽA (Universenet)?

Goran Trbuljak je začetnik hrvatskog konceptualizma i jedan od najpoznatijih hrvatskih filmskih snimatelja